

САМУР

№ 1 (236) 2011-йисан 28-январь

1992-йисан январдилаи акъатзава

«САМУР» АКЪАТИЗ 20 ЙИС Я!

ДУЪНЪЯД КРАР

РЕДАКТОРДИН ГАФ

ДЕМОКРАТИЯ ПАТАЛ

ДИДЕ ГЪАРАЙ, ЧЛАЛ ГЪАРАЙ!

2011-йисуз Америкадин Садхъанвай Штатри демократия вилик тухун, реформаяр кьилиз акъудун патал Азербайжандиз 29,3 миллион доллар пул гуда. АСШ-ди гъакни и кар патал Гуржестандиз 90,1 млн., Эрменистандиз 45,2 млн., Россиядиз 68,7 млн., Туьркиядиз 5,9 млн. доллар пул гун къетI авунва.

АМНИСТИЯ ТЛАБНА

Азербайжан Республикадин инсанрин ихтияяр хуьзвай векил Эльмира Сулеймановади Милли Межлисдивай алай йисуз амнистиядин гъакъиндай кьарар акъудун тIалабнава. Ада кьейд авурвал, цIинин йис тарихдин вакъайралди девлетлу я. Азербайжандин аслу туширвили 20 йис, чи уьлкве ЕС-дик экечлай 10 йис тамам жезва. Ихътин вакъайрихъ авсиятда талукъ кьарар къабулайтIа, Азербайжан демократиядин рекъий тIуз физвайди мад гъилера вири дуьньядиз субут жседа.

ЦИЙИ ПРОЕКТ

Бакудин Телефондин Алакьадин Идарадиз са декьика рахунин гъакъи гудай цIийи система кардик кутаз кIанзава. И система кардик кутуртIа, стационарный телефондин алакьадикай менфят къачузвай абонентриз са йисан ктене 450 декьика гъавайда рахадай мумкинвал гуда. Са декьика рахунин кьимет 5 кепек жседа.

ЛЕЗГИ КТАБХАНА

Россиядин Красноярск шегьерда агъзурралди лезгияр яшамини жезва. Са шумуд йис я абуру ина Лезги медениятдин меркез арадиз гъана. Алатай йисан эхиримжи йишъара медениятдин меркезди шегьерда лезги ктабхана кардик кутуна. Ина дидед чIалан курсарни тешикилнава.

ХЪСАН ЧКАЯР КЪУНА

Дагъустандин СтIал Сулейманан райондай тир, спортдин чара-чара хилерай кьудра Европадин ва дуьньядин чемпион хъайи Рамидин Къазимегамедован, дуьньядин ва Европадин чемпион Малик Тагьирбегован, дуьньядин чемпион Алим Селимован, Телман ва Рамазан Къурбановрин, Эльдар Алиеван ва масабурун тIварар вириниз сейли я. Алатай йисуз и райондай тир, алай вахтунда Россиядин чара-чара шегьерра яшамини жезвай са шумуд жезгилди дуьньядин ва Европадин чемпионатра II ва III чкаяр къуна.

КЪИЛДИ МЕКТЕБ

2006-йисуз тайский боксдай дуьньяда сад лагъай чка кьур машгъур лезги боксчи Малик Юзбегова Россиядин Санкт-Петербург шегьерда боксдин къилди мектеб кардик кутун кьарардиз къачунва. Ада вичи и шегьердин «Тайфун» клубда корейяи Александр Ильич Кванан гъилик вердишвилер къачунай.

КЪВЕД ЛАГЪАЙ РАГЪ

Австралиядин Кьиблепатам Квинсленд Университетдин алим Бред Картера малумат гайивал, 2012-йисуз чи планетадин цава къвед лагъай рагъ пайда хъун мумкин я. Ада лугъузвайвал, гъа йисуз Бетелгейзе планета пад жседа ва ада са шумуд гъафмедин ктене къвед лагъай рагъ хъиз чилиз экв гуда.

Са бязи ватангъилийрин гафарихъ яб акалайла, заз кIвачерикай чил хкатайди хъиз жеда. Са шумуд чIалан гафар какадариз, абурухъ дарман паталди са кьве лезги гафни гилитиз рахада бязи лезгияр. Садбуру урус, муькуьбуру туьрк чIалан гъава гъида чIалаз. Гафарин са пай нез, муькуь пай акатайвал лугъуз, ихътин чIуру рахунрикай кфет хкудиз, падкьерех ягъиз, къвалал алай маса инсанрин фикир чпихъ ялиз кьарриба жуьредин гафар храда чи бязи хванахвайри. Садбуру и кар чиз-чиз, цийи деб кутаз кIанз ийида. Гъа идалди «Аквазвани квез, заз шумуд чIал чизватIа?» лугъуз кIан я абуруз. Ингъе чпин дидедин чIал кIвачерик вегъизвайди, ам тахтунилай авудзавайди къатIудач абуру.

Лезги чIалан тIям квадариз, адан рангар аладариз алахъзавай ихътин инсанар гзаф дакIанда заз. Чи чIалаз гзаф кьецI гузва абуру. Ихътинбурал дуьшуйш хъайила, зи рикел чи сейли алим, филологиядин илимрин доктор рагъметлу Шемседдин Саадиеван гафар хкведа: «Диде гъарай, чIал гъарай!» Гъикъван эсерлудиз лаганва ада, рикIин цIугъ я и гафар. Ахпа заз чIал чIурзавайбуруз чи бубайрин гафаралди лугъуз кIан жеда: «Я чIал течир чIагъ! Аллагъди ви ял атIана чIал къахчурай!»

Хайи чIал квадарна, маса

чалал рахазвай инсанар дуьньяда гзаф ава. Анжах са кар ава хъи, абурукай са бязибуру и кар гъунар ваъ, гъалатI тирди хиве къада. За чпикай ихтилатзавай лезгияр лагъайтIа, садавни кьведачирбур я. Абуру чпиз дидедин чIал хъсандиз чир тахъналди акI дамахда хъи. Лезги газет кхъихъ лагъайла, чи хванахвайри адет яз атIай жаваб гана лугъуда: «Заз лезги чIалалди кIелиз чизвайди туш эй!» И гафар акI тикрарда хъи, саки «Заз лезги чIалалди кIел-кхъин чириз гъевес авач», яни «Заз лезги чIалалди кIелун хуш туш» лагъайди хъиз жеда ваз.

Авайвал лагъайтIа, и гафари зун хияллу ийизва. Садбуру жуван дидедин чIал икI агъзарунин, ам кваз такъунин сеbeb вуч ятIа лугъуз фикир-фагъумда за. Абуру дуьньядин сур чIаларикай тир, вичихъ дегъ тарихар авай, са шумуд агъзур йисарихъ пун вегъенвай лезги чIалалди дамах тавунин сеbeb вуч ятIа? И дуьньяда Аллагъдин патай тир кьве затI аватIа, абурукай сад чIал я, бес жуван ивиррин лишан тир ам кваз такъуна женни?

Лезги чIал. Дидедин чIал. Фагъузавани куьне? ЧIалаз дидедин тIвар ганва. Ам веледрив аманат яз гузвайди, ам кIанарзавайди диде я. ЧIалан верцивални тIям, адан миже дидедиз хъиз низ чида? Дидеди и кIанивал вичин некIедихъ галаз санал гуда веледриз. Эхъ, са

береда икI тир. Са береда дидеири хайи чIалалди лайлар лугъудай, лезги чIалалди чан-рикI ийидай. Са береда дидеири чпин веледрин рикле хайи халкъ, адан кьегъал рухвар кIанарунин цIелхемар кутадай. Ингъе ихътин дидеяр кьвердавай тIимил жезва... Гъавилай чIал зуракI, кьилихар зуракI, руьгъ зуракI тир лезгияр пайда жезва. Гъавилай хайи чIалалди дамахзавай, ам вине къазвай, вилин нини хъиз хуьзвай, шегьредиз акъудиз алахъзавай ксарин къадар тIимил жезва.

«Самур» газетдин редакцияди тешикIзавай курсара цIудралди жегъилри дидед чIал чирзава. Чпин хизанри, диде-бубайри чIал чирунай рехъ гайи татугайвилер арадай акъудиз алахъзава абуру. Садбуру акъван кIанивилелди, рикI алаз чирда хъи, хайи чIал. Са шумуд тарсунилай кьулухъ регъятдиз кIелиз-кхъиз чир жеда абуруз. Ихътин жегъилри луварар кутада чахъ. Ингъе лезги чIал кваз къазвачир, адан иервални верцивал квадариз алахъзавай, ам гуьтIуь кIалубра тваз кIанзавайбурни тIимил гьалтзавач чал. Ихътинбур акурла мад гъилера чи зурба алимдин гафар рикел хкведа зи. «Диде гъарай, чIал гъарай!» лагъана гъарайиз кIанда заз. Виридуьньядиз ван жедайвал! Вири халкъдиз хабар жедайвал! ЧIал негъзавайбуруз эсердайвал!

ПАГЪ ЯДА!..

Дуьньяда диктаторар авачиз туш. Амма абурун эхир гъихътинди ятIа виридаз хъсандиз чида. Ингъе абурукай сад: Тунисдин куьгъне президент Зин ал Абидин бин Али. Са шумуд югъ идалай вилик адаз вичи кьекъверагдин гьалдиз гъайи халкъ туна миллиардар гваз катиз кIан хъана. Амма тунисвийри вегъена къуна ам. КIандайвал балкIан гъалай пачагъдиз кIеве гъатайла кичIе хъун, катун тажубдин кар туш. Пагъ атIудай кар ам я хъи, президентдин папа Лейла Трабелсиди катдайдалай вилик Тунисдин къилин банкунай са тонни зур кьизил чуьнуьхна кьецепатан уьлквейриз рекъе туна. На лугъумир, Тунисдин виридалайни чIехи угъри Лейла я къван. Адаз 23 йисуз вичи кIватIай девлетар бес хъанач жал?!

ЯГЪ!

Кувейтда уьлкведин 50 йисан юбилейдихъ авсиятда зурба гъазурвилер кьиле физва. Хайи халкъдин яшайиш хъсанарун патал гъакъ-исагъвилелди кIвалахзавай Кувейтдин регъберри суварихъ галаз алакьалу яз гъикъван хъсан кьарарар акъуднава. Абурукай кьвед рикел хкин. Гъар са кувейтвидиз уьлкведин хазинадай 3,5 агъзур доллар пишкеш гуда. 18 вацран ктене кувейтвийривай гъакни туьквенрай недай-хъвадай затIар пулсуздаказ къачуз жеда. Маса уьлквейрин агъалийриз ихътин бахтар мус несиб жедатIа?